

MÅLSETTINGER FOR HJORTEVILTFORVALTNINGEN I FAUSKE KOMMUNE 2021-2024

Vedtatt i Plan- og utviklingsutvalget 21.04.21

Innhold

1. Innledning	3
1.1 Hvorfor kommunal forvaltningsplan for hjortevilt	3
2. Lovgrunnlaget	3
3. Nasjonale mål	4
3.1 Formål	5
4. Offentlig hjorteviltforvaltning	5
4.1 Offentlig forvaltningsnivåer	5
4.2 Lokalt og regionalt samarbeid	6
5. Ansvars- og rollefordelingen mellom kommunen og jaktrettshaverne	7
6. Kunnskapsbasert forvaltning	8
7. Faggrunnlag	8
7.1 Hjortevilt i Fauske	8
7.2 Kunnskap og forvaltning	8
7.3 Rådyrbestanden	9
7.4 Minsteareal	9
7.5 Valdstruktur for elgvaldene	10
7.6 Beitegrunnlaget	11
8. Hjortevilt og andre samfunnsinteresser	12
8.1 Hjortevilt som næring	12
8.2 Jordbruk	12
8.3 Skogbruk og beite	12
8.4 Trafikk	14
8.5 Elg i tettbebyggelse	15
8.6 Rekreasjon og helse	15
9. Elgbestanden i kommunen	16
9.1 Bestandsutvikling elg	16
9.2 Kjønnssammensetning	17
9.3 Slaktevekter	18
9.4 Produktivitet	19
9.5 De enkelte vald	20
9.6 Trekk og vinterbeiter	23
9.7 Fallvilt	24
10. Kommunens målsetting	25
10.1 Overordna mål	25
10.2 Etterprøvbare målsettinger til valdene:	26
11. Vedlegg	28
11.1 Tabell over frister	28

Forsidefoto: Kjell Larsen

1. Innledning

1.1 Hvorfor kommunal forvaltningsplan for hjortevilt

Forvaltningsplan (kommunale målsettinger) for hjortevilt er utarbeidet av viltforvaltningen i Fauske kommune i samarbeid med representanter for elgvald i kommunen. Plan og utviklingsutvalget vedtar planen etter at den har vært ute på høring.

Planen er utarbeidet på bakgrunn av data fra Hjorteviltregisteret (www.hjorteviltregister.no) samt lokal kunnskap. Forvaltningsplanen skal være et styringsverktøy for forvaltning av hjortevilt for perioden 2021-2024.

Hjorteviltplanen skal i første omgang hjelpe kommunen og rettighetshaverne til å tenke mer målrettet på hvordan vi ønsker at den fremtidige hjorteviltbestanden i kommunen skal være og at dette underveis skal kunne etterprøves og evalueres.

Det viktigste spørsmålet i hjorteviltforvaltningen er hvor stor bestand kommunen ønsker å ha og jaktrettshaverne er her viktige samarbeidspartnere i beskatning av elgstammen.

2. Lovgrunnlaget

Lovverket som regulerer forvaltning av hjortevilt er:

[LOV-1981-05-29-38 Lov om jakt og fangst av vilt \(Viltloven\)](#)

[LOV-2009-06-19-100 Lov om forvaltning av naturens mangfold \(Naturmangfoldloven\)](#)

[LOV-2005-05-27-31 Skogbruksloven](#)

[LOV-2003-07-04-74 Lov om hundehold \(Hundeloven\)](#)

Det er en rekke forskrifter knyttet til Viltloven. De tre mest sentrale når det gjelder forvaltning av hjortevilt er:

[FOR-2016-01-08-12 Forskrift om forvaltning av hjortevilt,](#)

[FOR-2002-03-22-313 Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst](#)

[FOR-2017-01-25-106 Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktsesongen fra 1. april 2017 til 31. mars 2022.](#)

[FOR-2016-07-11-913 Forskrift om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease \(CWD\)](#)

[Regional plan for høstbart vilt og innlandsfisk 2016 – 2028.](#) (Nordland Fylkeskommune)

I Forskrift om forvaltning av hjortevilt § 3 Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr heter det: **«Kommunen skal vedta målsettinger for utviklingen av bestandene av elg, hjort og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e).**

Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.

I Rundskriv februar 2012 Viltloven – forvaltning av hjortevilt punkt 4 vedrørende § 3 heter det bl.a:

«Det er viktig at målsettingene som vedtas er konkrete og etterprøvbare. De bør derfor være realistiske og ha en tidsramme slik at de kan evalueres i forhold til bestandsutvikling kan hentes ut fra Hjorteviltregisteret. Disse bestandsindeksene er enkle kriterier. Indekser som kan bidra til kartlegging av status og hovedsakelig basert på observasjons- og fellingsdata, men også på data fra bestandsovervåking av elg, hjort og villrein.

Skogloven av 2005 har i § 6 et krav om foryngelse etter avvirkning. Skogeier har en frist på tre år til å etablere en tilfredstillende foryngelse av økonomisk drivverdige treslag. Nærmere beskrivelse av anbefalte treantall er beskrevet i skogbruksforskriften.

Skogloven har også en bestemmelse om hjorteviltskader i § 9 som korresponderer med dette foryngelseskravet: Der beiting av hjortevilt fører til vesentlige skader på skog som er under forynging eller der beitinga er ei vesentleg hindring for å overhalde plikta til å forynge skog etter § 6 i denne lova, skal kommunen som viltorgan vurdere om det er behov for å regulere bestanden av hjortevilt slik at beitetrykket blir redusert.

Kommunen har også et stort ansvar for forvaltningen av både hjortevilt og skog, og kommunale planer må ta hensyn til ulike interesser knyttet til disse ressursene.

Å minimere konflikten med andre interesser, som naturmangfold, jordbruk og samferdsel vil være viktige målsettinger i en slik plansammenheng.»

3. Nasjonale mål

Direktoratet for Naturforvaltning (nå Miljø- og naturforvatnings direktoratet) ga i november 2009 ut Strategi for forvaltning av hjortevilt. Denne strategien synliggjør hvilke utfordringer forvaltningen av hjortevilt vil komme til å møte i årene som kommer, og hvilke overordna grep direktoratet mener er nødvendig for å møte disse. Strategien definerer 5 konkrete mål:

- Forvaltningen skal sikre livskraftige og sunne hjorteviltbestander, et rikt biologisk mangfold og naturens framtidige produksjon av varer og tjenester.
- Forvaltningen skal ha bred samfunnsaksept og legitimitet.
- Forvaltningen skal sikre samarbeid og samhandling mellom lokale, regionale og nasjonale aktører og berørte sektorer.
- Forvaltningen skal være basert på høy kompetanse på alle nivåer.
- Forvaltningen skal stimulere til økt kvalitet og mangfold av opplevelser, tjenester og produkter.

3.1 Formål

Formålet med å vedta en kommunal målsetting for forvaltning av hjorteviltet i kommunen er å gjøre en avveining mellom de fordeler og ulemper hjorteviltbestanden medfører, og vedta en målsettingsramme i hht nasjonale mål som de private jaktrettshaverne skal holde seg innenfor i sin bestandsplanlegging med tilhørende flerårige avskytingsplaner.

I Forskrift om forvaltning av hjortevilt § 1 (Formålsparagrafen) heter det:

«§ 1. Formål

Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.»

I Viltlovens § 1 (Formålsparagrafen) heter det:

« § 1. Formål

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med Naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.»

Risedalen (Foto: Morten Lønner)

4. Offentlig hjorteviltforvaltning

4.1 Offentlig forvaltningsnivåer

Miljødirektoratet

MD's viktigste rolle i hjorteviltforvaltningen er å være et forvaltningsorgan som

gjennomfører statlig politikk gitt gjennom rammer og føringer i Statsbudsjettet og Stortingsmeldinger.

Fylkeskommunen

Fylkeskommunen har flere roller innenfor hjorteviltforvaltningen, men spesielt framheves det å være et kompetansemiljø som gir juridisk veiledning overfor kommunene og rettighetshavere. Fylkeskommunen har utarbeidet « Regional plan for høstbart vilt og innlandsfisk 2016 – 2028 ».

Statsforvalteren

Statsforvalteren er klageinstans for vedtak som kommunen fatter.

Kommunen

Kommunen har ulike roller innenfor hjorteviltforvaltningen. Det er roller som myndighetsutøver, tjenesteyter, arealplanmyndighet og lokalpolitisk styringsorgan.

I tillegg til det som nevnes under « Ansvars- og rollefordeling» har kommunen bla. ansvar for håndtering av fallvilt, gi skadefellingstillatelser og forvaltning av viltfondet

4.2 Lokalt og regionalt samarbeid

Bestandsplanorganisering

For å kunne gjennomføre en nødvendig , god og bestandsrettet forvaltning av hjorteviltet er det en fordel at store vald er organisert i bestandsplanområder. I Fauske har vi foreløpig bare 1 bestandsplanområde bestående av 2 vald. Resten er enkeltstående vald.

Interkommunalt samarbeid

Miljødirektoratet oppfordrer gjennom Hjorteviltforskriftens § 4 til samarbeid på Interkommunalt nivå. To eller flere kommuner bør samarbeide om felles mål for hjorteviltbestandene når dette anses å være hensiktsmessig. Fylkeskommunen kan pålegge kommuner å inngå i et slikt samarbeid hvis det regnes som nødvendig for å ivareta bestands- eller samfunnsmessige hensyn på regionalt nivå.

Kommunene i Salten har ikke pr. i dag et slikt bestandsplanmessig samarbeid.

Fauske kommune er imidlertid medlem av Salten Viltforvaltningsråd. Rådet består av kommunene Fauske, Saltdal, Sørfold, Bodø, Beiarn, Hamarøy, Steigen, Tysfjord, Gildeskål og Meløy. Dette samarbeidet gir oss en arena for å diskutere utfordringer i viltforvaltningen samt gir oss muligheter for å arrangere og samordne kurs og seminarer for å øke kompetansen og holde seg oppdatert i lover og forskrifter, både for kommunene og jaktrettshaverne.

5. Ansvars- og rollefordelingen mellom kommunen og jaktrettshaverne

Kommunens oppgave som offentlig forvaltningsmyndighet er med hjemmel i gjeldende lovverk (beskrevet ovenfor) samt Forvaltningslov og Offentlighetslov bl.a å:

- Fastsette forskrift for åpning av jakt på elg, hjort og/eller rådyr i kommunen
- Utarbeide en målsetting for hjorteviltforvaltningen i kommunen (Hjorteviltforskriftens § 3) og fastsette forskrift om minsteareal (§6)
- Stimulere til og legge til rette for samarbeid mellom jaktrettshavere (§§ 15, 16,17)
- Behandle søknad fra jaktrettshavere om godkjenning av eller endring av vald (§§ 10 og 11), godkjenning av bestandsplan og flerårige avskytingsplaner (§ 16) evt. gi fellingstillatelse etter Hjorteviltforskriftens § 18.

Jaktrettshaverne (grunneierne) har iht. Viltlovens § 27 enerett til jakt og fangst
I § 27 heter det: «Med de innskrenkninger som er fastsatt i denne lov og i forskrifter gitt i medhold av loven, har grunneieren enerett til jakt og fangst.»

Jaktrettshavernes oppgave er ihht. gjeldende lovverk med forskrifter å:

- Stifte en grunneierorganisasjon som tilfredstiller minimumskravene til å få godkjent en bestandsplan (Hjorteviltforskriftens § 13) som et vald (Hjorteviltforskriftens § 10) eller et bestandsplanområde (Hjorteviltforskriftens § 15)
- Utarbeide en bestandsplan med flerårig avskytingsavtale som holder seg innenfor rammene i den kommunale målsettingen.
- Administrere og organisere jaktutøvelsen mht fordeling av fellingstillatelser, kontroll og rapportering.

Elgfall Stifjell – Hanne Kari Vedal (Foto: Øystein Vedal)

6. Kunnskapsbasert forvaltning

En viktig forutsetning for den fremtidige forvaltningen av hjorteviltet er at den skal bygge på kunnskap om artene. De viktigste verktøyene for å praktisere en "kunnskapsbasert" forvaltning av artene er:

1. Kunnskap om de biologiske og økologiske egenskaper hos de enkelte artene av hjortevilt .
2. Samfunnsmessig og erfaringsmessig kunnskap knyttet til forvaltningen av hjorteviltartene.
3. Hjorteviltregisteret. De årlige data for tildeling , felling , "sett elg" og fallvilt legges inn her. Bruken av registeret vil på lang sikt gjøre oss bedre kvalifisert til gjøre fornuftige beslutninger i hjorteviltforvaltningen.
4. Beitegransking og elgtelling. Utført minimum i hver planperiode av rettighetshaverne i samarbeid med kommunen.

Det er utført relativt gode registreringer i hjorteviltregisteret for Fauske kommune fra 1987 til d.d., og det finnes data i de fysiske arkivene helt tilbake til den først elgjakta startet i kommunen på 60-tallet.

Hjortevilt- registeret er under kontinuerlig utvikling og forbedring. Det gir mulighet for registrering av detaljert informasjon om alt fra elgens vekt, alder, kjønn, til kartfesting av sted den ble skutt, påkjørt eller funnet død.

I 2018 ble det innført en ny måte å registrere Sett Elgdata på og en forutsetter at alle vald har gått over til den nye metoden..

7. Faggrunnlag

7.1 Hjortevilt i Fauske

Fauske kommune har et totalt areal på 1210 km². Det fins en stabil bestand av elg i hele kommunen. Rådyr fins sporadisk over store deler av kommunen, stammen er i vekst men bestanden varierer fra år til år. Det er åpnet for rådyrjakt med et minsteareal på 10000 dekar for hele kommunen fra 2021. Bestanden av hjort sprer seg nordover og streifdyr av hjort kan påtreffes. Det fins ikke villrein i kommunen.

7.2 Kunnskap og forvaltning

I Fauske har en helt siden 80-tallet samlet inn data om elgbestanden gjennom «Sett Elg», slaktevekter og innsamling av kjever. Dette for å ha et grunnlag for kunnskapsbasert elgforvaltning.

Elgforvaltningen er organisert med Plan- og utviklingsutvalget som politisk utvalg som vedtar målsettinger for hjorteviltforvaltningen, fastsetter minsteareal og behandler spørsmål av prinsipiell betydning.

Den daglige forvaltningen, inkludert godkjenning av bestandsplaner, vald, bestandsplanområder, utstedning av fellingstillatelser, ajourføring av hjorteviltregisteret, fallviltoppgaver etc. er delegert til administrasjonen i kommunen.

7.3 Rådyrbestanden

Kommunen har flere små og lokale bestander av rådyr bortsett fra jaktfeltet Nedre Valnesfjord og Fauskeidet som har en relativ brukbar bestand. Det har ikke vært jaktet på bestanden de siste årene, men det åpnes for jakt på rådyr fra 2021.

Det er til tider trafikale problemer med påkjørsler av rådyr.

Rådyrgeit og kje (Foto: arkiv)

7.4 Minsteareal

Tildeling av fellingstillatelser gjøres i henhold til godkjent tellende areal for elgjakt. Tellende areal er i hovedsak produktiv og uproduktiv skog under skoggrensen men dyrka jord og annet areal kan også tas med der det er naturlig. Elgvaldene gjør en oppdatering av tellende areal i 2021. Kommunen fastsatte ny forskrift for minsteareal i 2021. Minsteareal pr. dyr for felling av elg i Fauske er som følger:

• Valnesfjord, fra grense mot Bodø til tunnelen i Røvik	3000 da
• Sulitjelmadalforet	4000 da
• Nordal, Lakså, Sjønstå t.o.m. Engan/Stifjell	1500 da
• Solvik, Vatnbygda, Moen og Leivset	2000 da
• Fauskeidet, Øynes, Klungset til tunnelen i Røvik	1500 da

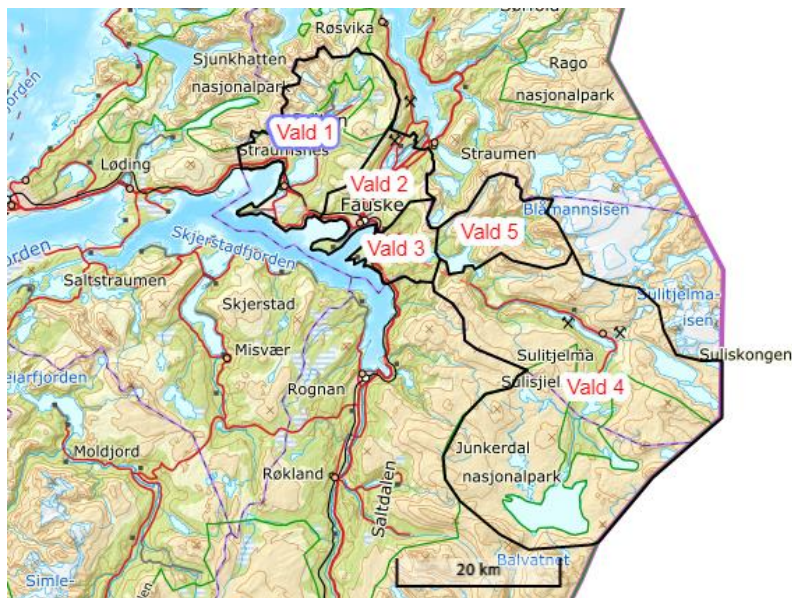
For rådyr er minstearealet:

• Hele kommunen	10000 da

Minstearealet pr. dyr kan i hht forskrift for forvaltning av hjortevilt fravikes med +/- 50 % ved tildeling av fellingstillatelser når dette anses nødvendig for å regulere elgbestanden.

7.5 Valdstruktur for elgvaldene

I Fauske er det 4 enkeltstående elgvald og 2 bestandsplanområder (Nedrevann / Øvrevann og Fauskeeidet) som består av 2 vald hver. Bestandsplanområdene og 2 av enkeltvaldene har tellende areal som tilsvarer minst 20 ganger minstearealet og kan utarbeide bestandsplaner som skal fornyes hvert fjerde år, neste gang i år for perioden 2021 - 2024. 2 enkeltvald får fellingsstillatelser gjennom direkte tideling fra kommunen for hvert år.

Kartet viser valdstrukturen slik den var tidligere. Vald 2 er i dag erstattet med 4 enkeltvald der 2 av dem har dannet et nytt bestandsplanområde (Fauskeeidet)

Bestandsplanområde	Vald	Tellende areal elg	Tellende areal rådyr	Fellings-tillatelser elg 2021-24	Fellings-tillatelser rådyr 2021	Minste-Areal elg
Nedrevann/Øvrevann:	Lakså m.fl.	57350		153	0	1500
Totalt 109529 dekar	Vatnbygda m.fl	52179	21200	104	2	2000
Fauskeeidet :	Fauskeeidet nord (Rødås/Grønås)	16623	16623	44	1	1500
Totalt 42402 dekar	Fauskeeidet sør (Fauske Østre/Øynes/Erikstad/Klungset/Røvik)	25780	8000	69	0	1500
	Andre vald:					
	Fauskemyra (Holtan/Medås)	11535	11535	7 (2021)	1	1500
	Fauskeeidet vest (Kvitblik/Tverå/Tortenli)	23640	23620	15 (2021)	2	1500
	Valnesfjord	114800	114800	208	6	3000
	Sulitjelma	94101	40725	94	2	4000

7.6 Beitegrunlaget

Sommerbeitet har stor betydning for elgen og det er i denne perioden at elgen vokser noe av betydning. Dårlig sommerbeite vil redusere elgens muligheter for en normal vektøkning og kan føre til lave slaktevekter på kalv og ungdyr og gi redusert fruktbarhet hos kyrne.

Vinterbeitet er som regel avgjørende for hvor mange dyr som kan ha tilhold i et område. Undersøkelser har vist at kvister av ulike treslag har svært ulik fordøyelighet som mat for elgen. Elgen foretrekker de med best fordøyelighet slik som ROS-artene (Rogn, osp og selje/vier) men vil også kunne beite på bjørk, einer, furu og gran.

Økt skogskjøtsel over tid har gitt gode elgbeiter og ført til økning i elgbestanden. Trenden har imidlertid snudd i enkelte områder der redusert skogskjøtsel har gitt mindre foryngelse og dermed dårligere vinterbeite. Dette vil få konsekvenser for hvilken elgtetthet vi kan ha.

I deler av kommunen, slik som i området Vatnbygda – Norddal, har vi hatt til dels stor belastning på vinterbeitene der beitegraden tidligere har blitt vurdert til 3 - 4 (meget hardt beitet). Samme tendens synes å observeres også i nedre deler av Valnesfjord og i deler av gamle Fauskeeidet. Det må være en målsetting at beitene bygges opp til beitegrad 2 – 3 over hele kommunen.

Elg på innmark i Grønås (Foto: Roger Hansen)

Det bør gjennomføres jevnlig beitegranskinger i alle deler av kommunen der elgvaldene har ansvar for å få dette utført.

8. Hjortevilt og andre samfunnsinteresser

8.1 Hjortevilt som næring

Hjorteviltet, i vårt tilfelle elgen, er en fornybar ressurs og en inntektskilde for grunneierne/ jaktrettshaverne og har grovt regnet en anslått verdi på 1.5 millioner kr. i 2020. I tillegg har jakten en verdi som rekreasjonskilde og friluftsliv for jegerne.

Elgslakt på Stifjell (Foto: Gry Vedal)

8.2 Jordbruk

I Fauske kommune har vi 16 500 da dyrka jord og 3 400 da innmarksbeite. Dette utgjør ca 2 % av kommunens totale landareal på 1.210.000 da.

Elgen vil kunne beite noe på dyrka jord der den har mulighet til dette. Bær- og grønnsakproduzentene må sette opp gjerdar for å beskytte seg mot skader forvoldt av beitende elg. I Fauske har vi registrert problemer både i Valnesfjord og Kvitblik.

I Fauske har vi ikke hatt problemer med elg som har beitet på rundballer. Elg bør imidlertid ikke fores med rundballer for å unngå et slikt problem. Hvis problemet likevel skulle oppstå, vil den enkelte gårdbruker måtte ta sine forholdsregler mht oppbevaring og lagring av rundballer, samt at kommunen må da vurdere å ta ut slike individer som skadedyr.

8.3 Skogbruk og beite

I Fauske kommune har vi 199 000 dekar produktiv skog noe som utgjør ca. 16 % av det totale landarealet i kommunen. Av dette er ca. 130 000 da lauvskog og ca. 30 000 da tilplantet gran. I tillegg har vi annet utmarksareal under skoggrensa på ca. 600 000 da.

Et viktig forhold i elgforvaltningen er hensynet til skogbruket. Økende tetthet av elg kan over tid virke negativt på produksjon og uttak av trevirke.

Det er viktig å avpasse elgbestanden i forhold til beiteproduksjonen. Dette gjelder særlig produksjonen av attraktive busker og trær som rogn, osp og selje/vier (ROS –artene) og i mindre grad bjørk og furu. Blir beitetrykket på disse tresortene for høyt er det å forvente av produksjonen av beitebar biomasse over tid synker. Dette vil igjen kunne ha negativ effekt på elgens bestandskondisjon (kroppsvekst og kalveproduksjon) og det kan også ha negative effekter på andre organismer som er avhengige av disse treslagene.

Når det gjelder gran er det registrert skader flere steder i kommunen. I området Lakså - Nordal har elg beitet på flere unge plantefelt og gjort betydelig skade på disse. Dette vil nok kunne skyldes for stor elgtetthet i forhold til beitegrunnet og derav for hardt beitepress.

Skogeiere oppfordres generelt å ha et aktivt skogbruk. Hvis ikke skogen blir drevet vil den råtne ned og gi ingen verdi for skogeieren. Gammel hogstmoden skog har dessuten liten beiteverdi for elgen. Etter hogst vil det komme opp ungskog som gir nytt beite for elgen.

Det er viktig at skogeierne utfører ungskogpleie på rett tidspunkt. Dette må ikke gjøres for tidlig, men vente til grana (bartrærne) er kommet over «elgmathøyde». Faren for elgbeiteskader på barskogen vil med dette kunne reduseres.

Beiteundersøkelser i Lakså – Nordal i mars 2013 (Foto: Hilde Holtan)

Beiteundersøkelser i Lakså - Nordal i mars 2021 (Foto: Ørjan Alm)

8.4 Trafikk

Trafikksikkerhet er et forhold å ta hensyn til ved valg av hvor stor elgbestand en skal ha. Elgen utgjør en potensiell trafikkrisiko både på vei og jernbane når den krysser eller oppholder seg på vei og jernbanelinje.

På landsbasis utgjør antall trafikkdrepte elg ca. 5 – 6 % av jaktuttaket, men med forholdsvis mer i områder med mye trafikk. I slike områder kan trafikkkulykker ha en vesentlig effekt på elgens bestandsutvikling i tillegg til å utgjøre et trafikksikkerhetsproblem.

Elgkalv påkjørt (Foto: Svein Jensen)

Fordi antallet elg-trafikkulykker synes å forholde seg proporsjonalt til antallet elg i et område, vil forvaltningens valg av avskyting kunne påvirke antallet trafikkkulykker.

I tillegg vil varierende snødybde, temperatur og trafikkvolum påvirke antall elgpåkjørsler, men disse faktorene kan i liten grad påvirkes av forvaltningsmyndighetene.

Enkelte ulykkesdempende tiltak som viltgjerder, veibelysning, hogst av kratt og skog langs veiene for å bedre sikten, kan ha effekt.

8.5 Elg i tettbebyggelse

I Fauske har vi elg i hele kommunen og også i nærheten av tettbebyggelse. Dette fører til at i deler av året og under spesielle forhold vil elgen kunne være mer synlig for befolkningen. I vintre med mye snø og vanskelige beiteforhold i marka vil elgen trekke både til vei og tettbebyggelse der det er lettere å ferdes og finne mat.

Elgen representerer i utgangspunktet ingen fare for mennesker, men mange mennesker vil likevel føle seg utrygge ved å møte elg på nært hold. En bør også huske på at alle dyr som befinner seg i en stresset situasjon vil kunne utgjøre en fare og «farlige» situasjoner kan av den grunn oppstå.

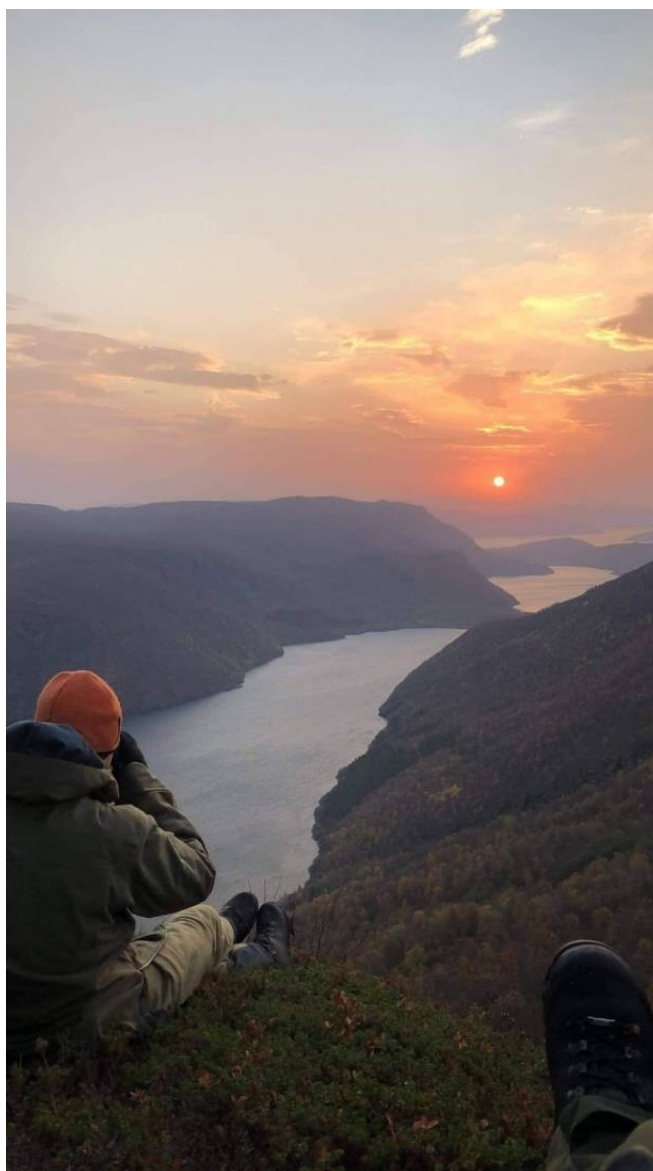
8.6 Rekreasjon og helse

Kommunen ønsker å kunne opprettholde en levedyktig elgstamme på et slikt nivå at jegere i Fauske kommune fortsatt skal kunne jakte og ha utbytte av jakten som rekreasjon og hobby som før.

Dette kan bare skje ved at kommunen og rettighetshaverne kan tilby jakt på en bærekraftig elgstamme.

Kommunen vil oppfordre jaktrettshavere og jaktledere til å rekruttere flere kvinner og ungdom inn i elgjakta.

Vatnbygda (Foto: Gøran Helgesen)

9. Elgbestanden i kommunen

9.1 Bestandsutvikling elg

Den første kjente observasjon av elg i Fauske var i 1917. Nesten 50 år senere, i 1964, ble det åpnet for jakt av elg og det ble gitt 10 fellingstillatelser og felt 8 dyr.

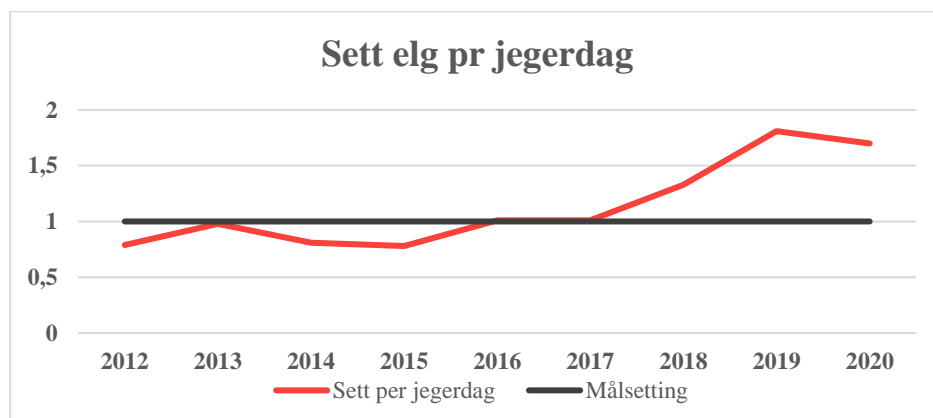
Bestanden har siden den gang vært i jevn vekst med en foreløpig topp i avskyting på 145 dyr i 2020.

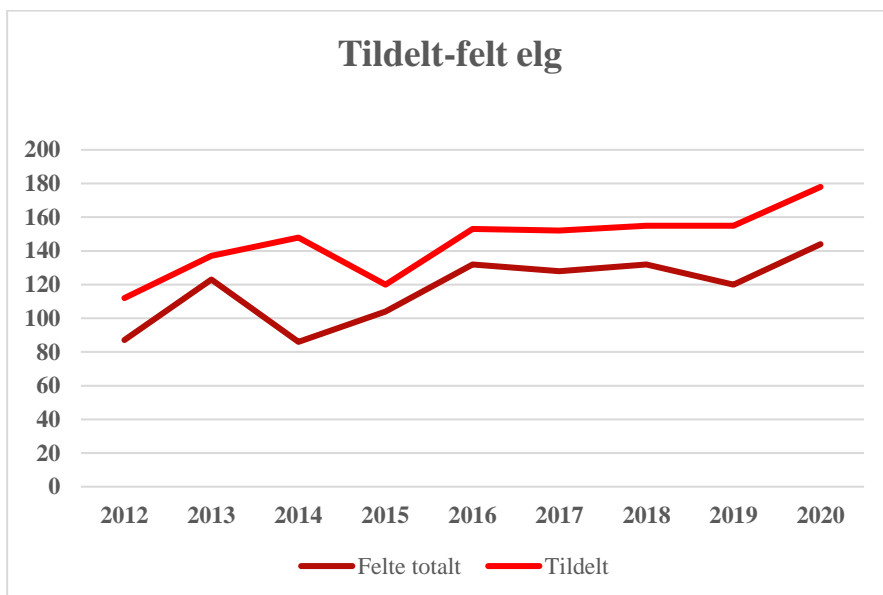
Med hensyn til beiteskader og trafikale problemer er det viktig med en nyansert og stedstilpasset forvaltning av elgstammen i de enkelte områder.

Lakså Vestre (Foto: Per Erik Nilsen)

Tabellen «Sett elg pr. jegerdag» gir uttrykk for om bestanden minker eller øker, men sier ikke noe om det faktiske antallet elg. Tendensen i Fauske er stigende sett gjennom flere år.

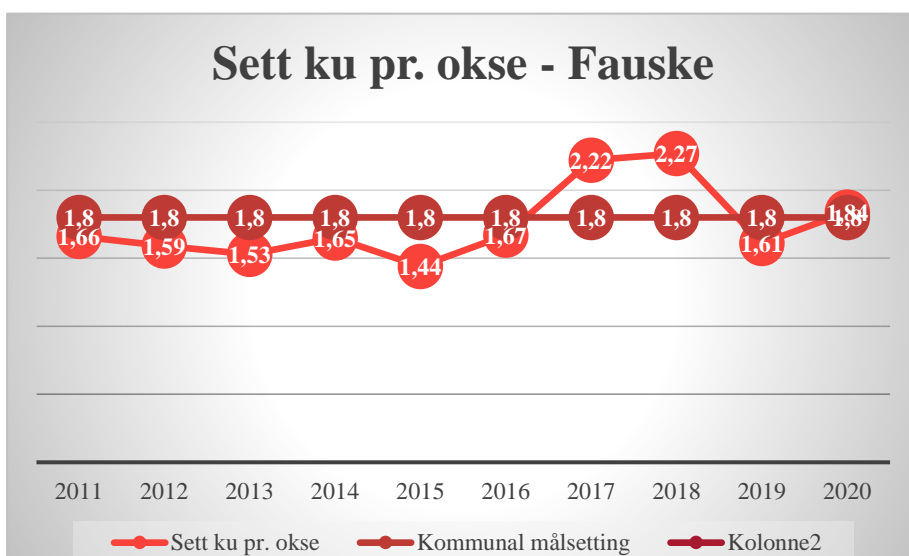

9.2 Kjønnssammensetning

For å oppnå en bestand av store og gode produksjonsdyr er det viktig at en har en rett kjønns- og aldersstruktur. Det er av den grunn viktig å spare nok store okser samt gode kyr og store kviger. Dette vil gi tidlig brunstige kyr som tar kalv tidlig, kalver født tidlig på våren, store kviger og gode produksjonskyr som gir mange og store kalver.

Sett ku pr. okse er en indeks fra Sett Elg (Hjorteviltregisteret) som gir uttrykk for bestandens kjønnssammensetning. Det er noe usikkert hvor godt indeksen gjenspeiler det faktiske kjønnsforholdet fordi sannsynligheten for å observere okse og ku kan være ulik. Men det antas likevel at indeksen vil gjenspeile utviklingen over tid.

Ku / okseforholdet i Fauske har ligget på mellom ca. 1,4 og 2,3 kyr pr. okse de siste 10 årene. Ønsket forhold ligger på mellom 1,5 og 1,8 kyr pr. okse. Det observeres forskjeller mellom valdene.

Det bør være et mål å beholde flere voksne kyr samt nok «avlsokser» på vinterbeite. Det er ønskelig at nødvendig uttak av store okser skjer etter endt brunsttid.

Figur 1: Sett ku pr. okse viser kjønnssammensetningen for dyr ett år og eldre. Indeksen gjenspeiler utviklingen over tid. Det bør i forvaltningen etterstrebtes en ideell kjønnsfordeling på 1,5 - 1,8 kyr

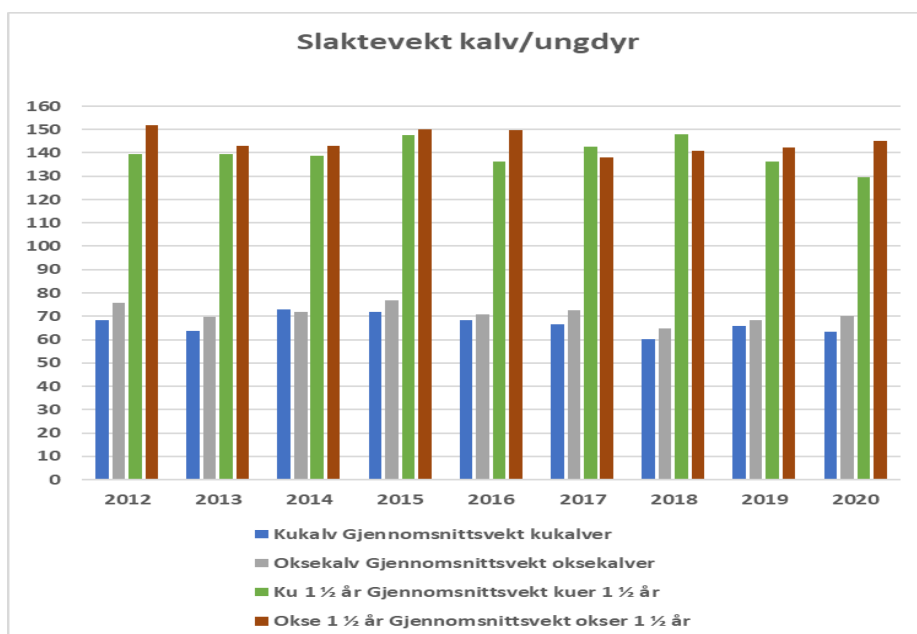
9.3 Slaktevekter

Utviklingen i kalvevekter er et godt mål på om en beholder en bestand av store dyr i Fauske. Små kalver blir gjerne små kviger/kyr, som tar seint kalv og igjen gir små kalver, noe som er uheldig for bestandsutviklingen. Store okser er viktig for tidlig kalving og høyere slaktevekt.

Dårlig beitegrunnlag / for høy tetthet av elg kan også påvirke kalvevektene. Små kalver er ønskelig å få tatt ut da de gjerne blir dårlige avlsdyr. En ser en klar tendens til nedgang i vektene i enkelte områder.

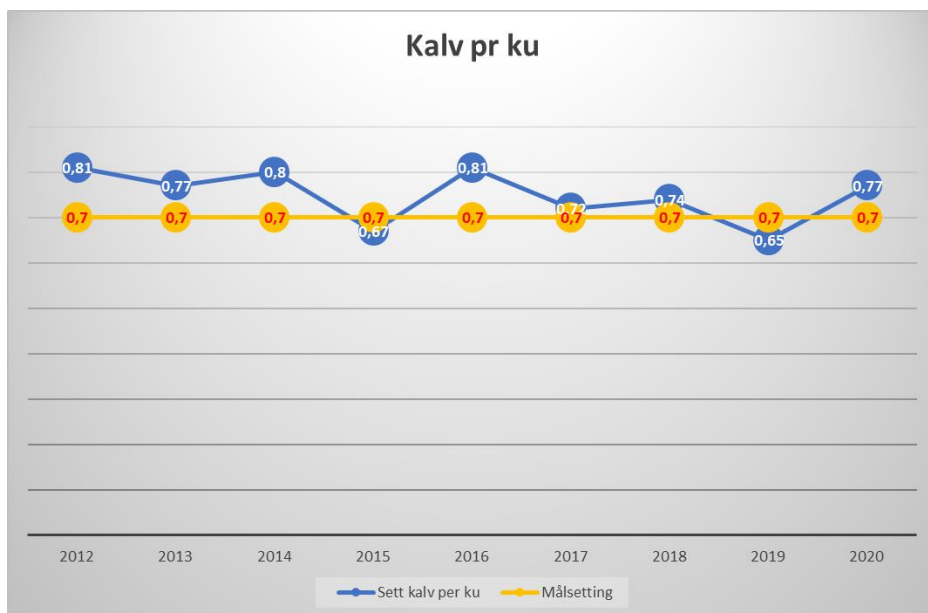
Elgkalv (Foto: arkiv)

Figur 1: Gjennomsnittlig vekt kalv og ungdyr 2012 - 2020

9.4 Produktivitet

To forhold som sier noe om produktiviteten i bestanden er «Sett kalv pr. ku» og «Sett kalv pr. kalvku».

«Sett kalv pr. ku» gir uttrykk for hvordan produksjonen i elgbestanden utvikler seg. Tabellen viser en variasjon de siste år der en i 2020 lå på 0,77 kalv pr. ku noe som er i tråd med kommunens målsetting.

Det er stor variasjon i produktiviteten mellom valdene. Økt uttak av uproduktive dyr vil på sikt spare beitemene til produksjonsdyra og dermed øke produktiviteten på disse.

Figur 2: Sett kalv pr. kalvku (tvillingraten) 2012 - 2020 og kommunal målsetting

«Sett kalv pr. kalvku» (tvillingraten) er et mål på hvor stor andel av observerte kyr med kalv som er sett med tvillingkalver.

Siden kalveproduksjonen til kyrne i stor grad er styrt av kroppsstørrelsen, gir tvillingraten et mål på om det er en stor andel eldre, fullt utvokste kyr (over 4 år) i bestanden eller ikke. Selv når en ønsker å redusere bestanden bør det være et mål at forholdet sett kalv pr. ku / kalvku holder seg høyt. Samlet for hele kommunen viser figur 3 at vi over en lengre periode har en nedadgående tendens med færre eldre kyr i bestanden.

9.5 De enkelte vald

Valnesfjord elgvald har hatt en økning i elgbestanden gjennom flere år (planperioder). Siste periode er det ikke felt kalveførende kyr og ikke kalv fra ku med 1 kalv. Det har derimot blitt felt ganske mange hanndyr, både voksne og ungdyr. Det har vært et mål å spare eldre kyr og store okser.

Beitegrunnet har endret seg noe da det er registrert hard beiting på skogen både i nedre deler og lengre opp i Valnesfjord. Vinteren 2019/2020 var ekstremt hard for elgen med mye snø og vanskelig for å finne mat både her og ellers i kommunen. Siste vinter, 2020/2021 derimot har vært snøfattig med mere letttilgjengelige beiter, og ført til at elgen har stått lengre i øvre del av Valnesfjord.

Forholdet ku/okse ligger i årsskiftet 2020/2021 på 1,57 og har vist en svak nedgang. Ligger innenfor kommunens målsetting om 1,5 – 1,8.

Elgfall i Valnesfjord (Foto: Bård Johan Furnes)

«**Gamle**» **Fauskeidet** har fremdeles en god produksjon og en relativt stor bestand av elg, med unntak av noen områder med færre dyr. Lite dyr som ses kan ha sammenheng med at det er områder med et meget vanskelig terreng samt stor ferdsel i utmarka. Tidvis har valdet vært belastet med mange påkjørsler av elg både på vei og jernbane.

Beitegrunnlaget i området er relativt bra men flere steder er det registrert hard beiting på både ROS-artene, bjørk og noe granplantefelt. Det haster å innhente mer kunnskap om beitetilstanden og derav å gjøre tiltak for å bedre mattilgangen hvis dette trengs.

Elgfall Klungset Indre/Erikstad (Foto: Bjørn Holtan)

Valdet har bevisst gjennom de foregående periodene prøvd å ta ned stammen som følge av beitetrykk og trafikale problem. Det ble felt ekstra mye elg i siste planperiode og det ble tatt ut mange kalver i nærhet til E6 for å forhindre påkjørsler. Det har også vært utfordringer med elg i tettbebyggelse og da spesielt i nærhet til Fauske sentrum.

Fauskeidet har et ku/okseforhold på 2,5 som fremdeles ligger noe over de øvrige vald i kommunen. Det er en nedgang i kalvevektene over tid som kan være et resultat av dårligere beiter for elgen. . Fellingsprosenten ligger på 89 % i 2020.

Vatnbygda m/flere (del av Øvrevann / Nedrevann bestandsplanområde) har de foregående planperiodene hatt en relativt stor vinterbestand av elg som har relatert i høyt beite trykk og trafikale problemer, dette førte til at det ble tatt ut flere dyr i tidligere perioder.

Siste planperiode har en sett en nedgang i okser i bestanden og en har dreid avskytingen mot uttak av flere kyr og kviger. Sett ku pr. okse indeksen ligger imidlertid på ca. 2,7 siste planperiode noe som er høyt over den kommunale målsettingen.

Kalvevektene har hatt en stigende tendens og ligger godt an i forhold til snittet i kommunen. Antall sette kalver pr. kalvku (tvillingraten) ligger på ca. 1,5 mens antall kalver pr. ku ligger på 0,74 siste planperiode. Begge disse indeksene er i samsvar med den kommunale målsettingen.

Lakså m/flere (som også er en del av Øvrevann/Nedrevann bestandsplanområde) har gjennom flere planperioder hatt en relativt stor vinterbestand av elg som har relatert i høyt

beite trykk, som igjen har ført til at man har forsøkt å øke uttaket av elg. Uttaket av elg har trolig ikke vært stort nok til at det har blitt en forbedring av beitetilstanden. En nedadgående tendens i kalvevektene kan også være med å indikere at en må ta grep når det gjelder antall elg området kan ha i forhold til mattilgang. Vinteren 2019/2020 var i tillegg svært hard for elgen i dette området med veldig mye snø som lå lenge utover våren, der beitetilgangen ble ytterligere forverret. Her slik som flere andre steder i kommunen er det viktig å skaffe seg mere kunnskap om beitesituasjonen.

Kalveraten ligger fremdeles litt under snittet for kommunen. Forholdet ku pr okse ligger i snitt siste periode på 1.7 og er innenfor den kommunale målsettingen.

Elgjakt i Nordal (Mellomvatnet) (Foto: Rolf Knudsen)

Sulitjelma har hatt en grei bestand av elg, men har i de lavereliggende områdene til tider trafikale problemer da elgen på vinteren blir stående i en trang dal. Uttak av dyr og observasjoner av dyr har hatt en svak økning over de 4 siste planperiodene.

Forholdet ku /okse lå litt lavt siste planperiode i forhold til kommunens målsetting. Valdet har økt avskytingen på kalv og ungdyr i hht egen bestandsplan, samt hatt en liten reduksjon i felling av eldre okser. Fellingsprosenten har økt til 86 % siste periode.

Utsikt mot Stor-Rosna (Foto: Arnold Foshaug Berg)

9.6 Trekk og vinterbeiter

Elgen har vinterbeite over store deler av kommunen. Det kan imidlertid være variasjoner med hensyn til vær og snøforhold bl.a i høgreliggende strøk som i Sulitjelma, Nordal – Stifjell og Valnesfjord.

I Valnesfjord utgjør vinterbeitet en forholdsvis liten del av totalarealet når det er store snømengder. Elgen trekker ned fra de øvre delene av bygda og ned mot de nedre delene. En del av trekkveiene for elg krysser vei og jernbane og utgjør en stor risiko for påkjørsel.

Det pågår et trekk av elg både i og mellom valdene selv om deler av elgbestanden sies å være stedegen. Det er også et visst trekk mot nabokommunene og mot Sverige helt i øst.

9.7 Fallvilt

Årlig irregulær avgang på elg ligger i siste planperiode på et snitt rundt 19 dyr pr år men med en økende tendens siste del av perioden.

Flere dyr enn vanlig ble funnet død av andre årsaker enn påkjørsel i 2020. En ekstra hard vinter med mye snø kan være medvirkende årsak til dette.

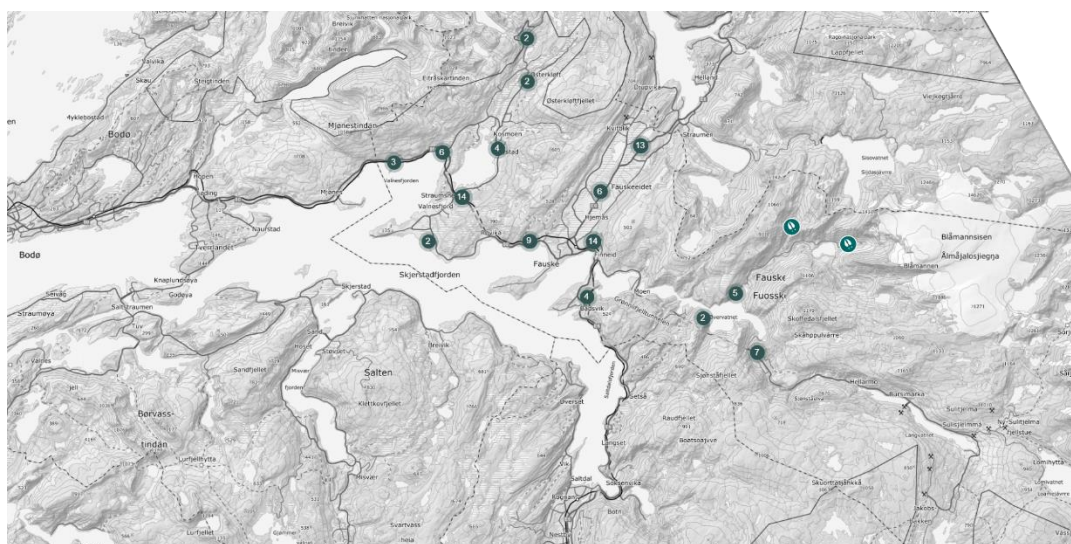
Avgangen kan imidlertid variere veldig fra år til år. I snørike vintre der elgen trekker ned mot tettbebyggelse og veier har vi betydelig flere påkjørsler enn i snøfattige vintre.

Det samme problemet har vi også når det gjelder jernbanen og vi har i perioder mange påkjørsler både på Innerfauske og på strekningen Søbbesva – Kistrand.

De siste årene har vi også hatt i snitt 4 rådyr som har blitt påkjørt pr. år i kommunen.

Klungsetmarka (foto: Veronica Lundli)

Figur 5: Oversikt over irregulær avgang i kommunen

10. Kommunens målsetting

10.1 Overordna mål

Det anses som viktig å fortsatt ha en god dialog mellom kommunen og jaktrettshaverne /elgvaldene for å sikre en best mulig forvaltning av elgstammen i kommunen.

Viltforvaltningen i Fauske har et godt samarbeid med nabokommunene gjennom Salten Viltforvaltningsråd (SaV) og har som mål å fortsette dette samarbeidet.

Den kommunale målsettingen for hjorteviltforvaltningen og de enkelte valds bestandsplaner rulleres samtidig hvert fjerde år.

Bestanden av elg i Fauske må forsøkes forvaltet på en slik måte som gir store, friske dyr tilpasset de beitene vi har og som gir en bærekraftig og god avkastning for jaktrettshaver/ grunneier, samt være av en slik størrelse som ikke påfører andre samfunnsinteresser (trafikk, landbruket) uakseptable skader eller reduserer det biologiske mangfoldet.

Elgbestanden i kommende planperiode bør i enkelte områder stabiliseres og i andre ha en nedgang.

Det bør skytes en høy andel unge dyr (kalver og 1,5 års dyr). Det bør tas ut en stor andel kalver for å forhindre en uforholdsmessig overvekt av uttak av hanndyr. Der hoveduttaket er på 1,5 års dyr vil en større andel hanndyr enn hunndyr bli skutt. Det er ofte lettere for jegere å gjenkjenne piggokser enn å skille kviger fra kyr.

Med et stort uttak av kalver vil en også kunne unngå en del påkjørsler på vei og jernbane. Ku med kalv (er) er mest utsatt der både ku og kalv kan bli drept. En vil også spare vinterbeitene med å ha færre kalver («uproduktive dyr»).

Gjennomsnittsalderen økes og kalveproduksjonen vil derav øke noe som igjen øker avkastningen til jaktrettshaverne/ grunneierne. Uttak av eldre små dyr vil også kunne øke produktiviteten i bestanden.

Man ser at i enkelte områder i snørike vintrer er det problemer med spesielt vei/jernbane og en gang iblant i boligområder. Terskelen for å gi tillatelse til og besørge uttak av enkeltindivider som oppholder/er til problem i boligområde etc. skal være lav. Man må følge med på denne utvikling og gjøre tiltak for å begrense disse problemene, bl.a må valdene øke avskytingen i de områder der det er et gjentakende problem.

(Foto: Rolf Knudsen)

Valdene må videre etterstrebe å utøve en human og sikker jakt, som gir minst mulig ulemper for samfunnet ellers.

Det har gjennom flere år vært foretatt rydding langs offentlig vei og jernbane i samarbeid med nabokommunene og Salten regionråd. Dette må fortsatt ha høy prioritet.

Det arbeides med å innføre rådyrjakt i kommunen etter som både antall observasjoner og antall påkjørsler er stigende.

Det er også observert enkelttilfeller av hjort. Denne bestanden regnes å være for liten til å igangsette jakt på nuværende tidspunkt.

10.2 Etterprøvbare målsettinger til valdene:

- 1) Valdene må ha et mål for å sørge for mat til elgen i snørike vintre. Ved plutselige snøfall over 30 – 40 cm bør det hogges ned stor skog som «nødtiltak» (fortrinnsvis rogn, osp og selje) og evt kjøres vei med snøscooter (nødvendige tillatelser må innhentes), dette for å lede elgen til maten samt holde den unna vei og jernbane. I områder med høy beitegrad er felling av skog til elgbeite uansett snøforhold særlig viktig.
- 2) Det bør etterstrebes at antall elgpåkjørsler (irregulær avgang) blir så lavt som mulig og ideelt sett ikke over 10 % av jaktutbyttet i planperioden. I løpet av de siste 3 planperiodene har antall elgpåkjørsler ligget på et gjennomsnitt på 17 % pr. år. Fauske har både vei og jernbane noe som øker faren for påkjørsler.
- 3) Det bør felles minst 60 % kalv og ungdyr (derav minst 50 % kalv) mens andelen voksne kyr ikke bør overskride 15 % og voksne okser ikke over 25 %.
- 4) Hvis man ser små kalver og ungdyr bør disse tas ut da de gir dårlige produksjonsdyr og i tillegg belaster vinterbeitene. Kalver under 45 kg tas ut som fallvilt. Ungdyr under 100 kg kan godkjennes som kalv i avskytingsplanen (i Sett Elg føres korrekt alder !) Disse fellingene meldes inn umiddelbart til kommunen for godkjenning.
- 5) Observert ku/okse i Sett Elg skjema skal ligge mellom 1,5 til 1,8 det enkelte år.
- 6) Gode produksjonsdyr som store voksne kyr (tvillingmødre) og Store okser bør som hovedregel spares.
- 7) Sett kalv pr ku basert på registreringer i Sett Elg bør ligge på minst 0,8
- 8) Sett kalv pr kalvku basert på registreringer i Sett Elg bør ligge på minst 1,5.
- 9) Det er en målsetting at slaktevekter på kalv og ungdyr ikke skal synke i forhold til perioden 2018 - 2020.

- 10) Observasjoner av rådyr gjennom hele året meldes til kommunen.
- 11) Valdene har ansvar for gjennomføring av jevnlig elgbeiteundersøkelser og elgtellinger hver planperiode. Elgbestanden skal bl.a tilpasses etter tilstanden på beitet.
- 12) Jaktperioden skal i størst mulig grad benyttes for å utøve en best mulig forvaltning for området. Først skaffe seg oversikt over bestanden for siden å iverksette felling. Tildelt kvote på frie dyr bør fordeles ut til jaktlagene i en «todelt kvote» der deler av kvoten holdes igjen for en best mulig tilpasning til den bestanden en har og det en ønsker å sitte igjen med etter jakta.

Valdene bør etterstrebe å ta ut kvotene så langt de bestandsmessige forhold tilsier det. Kommunen oppfordrer til utstrakt samarbeid og stor fleksibilitet innad i valdene når det gjelder uttak av elg.

Valdene oppfordres til å gjennomføre og avslutte jakta så tidlig som de praktiske og bestandsmessige forhold tilsier det. Dette bl.a av dyrevelferdshensyn (uro – elgens energibruk før vinteren) og hensynet til andre brukere av marka.
- 13) Det bør føres data elektronisk gjennom Sett og Skutt fortløpende og som hovedregel hver dag under jakta. Registreringene kan foretas selv om det ikke er telefondekning i øyeblikket. Valdleder skal, etter først å ha kontrollert registreringene, godkjenne disse/ferdigstille og sende Fellingsrapport til kommunen senest 10 dager etter jaktas slutt.
- 14) Maks 10 % av årlig fellingskvote kan overføres til neste år i en bestandsplanperiode. Dette gjøres i samråd med kommunen det enkelte år.
- 15) Det skal gjennomføres minst 2 møter mellom kommunen og valdlederne hvert år, med 1 møte ca. 1 uke før jaktstart og 1 møte etter jaktas slutt.

11. Vedlegg

11.1 Tabell over frister

Paragraf	Forvaltning av elg, hjort og rådyr	Frist	Hvem
§ 6	Fremme forslag om nytt minsteareal	15. januar	Parter med interesse
§ 6	Fastsettelse av forskrift om minsteareal	15. mars	Kommunen
Veileder § 33	Rapportering av fallvilt til SSB via Hjorteviltregisteret	31. mars	Kommunen
§ 11	Trekke eiendom ut av godkjent eller omsøkt vald	1. april	Jaktrettshaver
§ 16	Trekke tilbake valdgodkjenning*	1. april	Kommunen
§ 14	Trekke et vald ut av godkjent bestandsplanområde	1. april	Valdansvarlig
§ 14	Trekke tilbake godkjenning av bestandsplanområde	1. april	Kommunen
§ 16	Trekke tilbake godkjenning av bestandsplan	1. april	Kommunen
Veileder § 20	Tilbaketrekking av kvotefri jakt på rådyr	1. april	Kommunen
§ 10	Søke om godkjenning av vald	1. mai	Valdansvarlig
§ 11	Melde endringer i valdet til kommunen	1. mai	Valdansvarlig
§ 13	Søke om godkjenning av bestandsplanområde	1. mai	Bestandsplanområdets representant
§ 14	Melde endringer i bestandsplanområdet til kommunen	1. mai	Bestandsplanområdets representant
§ 15	Søke om godkjenning eller endring av bestandsplan	1. mai	Bestandsplanområdets representant eller valdansvarlig
§ 20	Søke om kvotefri jakt på rådyr	1. mai	Bestandsplanområdets representant eller valdansvarlig
§ 11	Behandle søknad om vald	15. juni	Kommunen
§ 14	Behandle søknad om bestandsplanområde	15. juni	Kommunen
§ 16	Behandle søknad om bestandsplan for elg eller hjort	15. juni	Kommunen
Veileder § 20	Behandle søknad om kvotefri rådyrjakt	15. juni	Kommunen
§ 18 og § 20	Utsending av fellingsstillatelse på elg, hjort og rådyr	15. juni	Kommunen
§ 32	Rapportere fellingsresultat til kommunen	14 dager etter endt jakttid	Valdansvarlig
Veileder § 32	Rapportere av sett elg og sett hjort til kommunen	14 dager etter endt jakttid	Jaktleder/ valdansvarlig
§ 32	Rapportere fellingsresultat til SSB via Hjorteviltreg.	30 dager etter endt jakttid	Kommunen
Veileder § 32	Registrere sett elg og sett hjort i Hjorteviltregisteret	30 dager etter endt jakttid	Kommunen

* Kommunen kan trekke tilbake valdgodkjenningen og kreve ny søknad også etter 1. april dersom det foreligger tvil som berører rettsforhold i valdet.